

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Наступність формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет» здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки Дзіковської Марії Ігорівни

1. Актуальність теми дисертації

Розвиток системи професійної освіти, зокрема професійно-технічної, фахової передвищої та вищої, зорієнтований на підготовку самостійних, ініціативних, конкурентоздатних та творчих фахівців. Центральним чинником успішності процесів професійної підготовки є неперервна освіта, що ґрунтується на принципі наступності. Цю наступність можна забезпечити через інтеграцію освітніх стандартів та програм, а також гнучкість та адаптивність організаційних форм, методів і технологій навчання.

Актуальність дослідження Дзіковської Марії Ігорівни полягає в тому, що в сучасному світі розвиток хімічної промисловості вимагає висококваліфікованих кадрів з відповідними компетентностями. Постійні зміни в освітніх стандартах та вимогах ринку праці вимагають від закладів фахової передвищої та вищої освіти ефективного оновлення програм та методик навчання. Наступність між коледжами й університетами допомагає зменшити втрати часу та зусиль студентів при переході між рівнями освіти, сприяє підвищенню якості навчання та підготовки кваліфікованих фахівців. Випускники з комплексними навичками та знаннями, отриманими завдяки системній освіті, мають більші шанси на кар'єрний успіх на ринку праці, що робить дослідження наступності формування фахових компетентностей у студентів хімічних спеціальностей надзвичайно актуальним і важливим.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 43/11 від 29.11.2017 р.) й уточнено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 33/6 від 29.06. 2022 р.).

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану наукових досліджень факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка за темою «Педагогічна наука та освіта у класичному університеті: акмеологічний підхід» (номер державної реєстрації 0116U001693) та плану роботи циклової комісії з професійно-орієнтованих дисциплін спеціальності «Хімія» Природничого коледжу ЛНУ імені Івана Франка (сьогодні Відокремлений структурний підрозділ «Педагогічний

фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка») за темою «Підготовка фахівців природничих спеціальностей» (протокол № 6 від 27 грудня 2017 р.).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота Дзіковської М. І. є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому викладено авторське обґрунтування теоретико-методичних засад наступності формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет».

Дзіковською М. І. сформульовано узагальнене робоче визначення фахової компетентності як динамічної інтегративної цілісності знань, умінь і якостей особистості, які забезпечують ефективне виконання певного виду професійної діяльності відповідно до визначених функціональних обов'язків.

У роботі здійснено обґрунтований відбір критеріїв (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, проєктно-діяльнісний), рівнів (адаптивний, продуктивний, креативний) та показників, спрямованих на різнобічну характеристику результатів досліджуваного процесу – сформованість фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет».

Дисертанткою експериментально підтверджено, що формуванню фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей початкового та бакалаврського рівнів вищої освіти у системі «коледж – університет» сприяють: модульний підхід до структурування змісту навчальних дисциплін; інтеграційний підхід до структурування змісту знань із різних галузей хімічної науки в єдине логічне когнітивне поле; міждисциплінарні та внутрішньодисциплінарні зв'язки базових і професійних знань у змісті підготовки фахівців-хіміків; дидактично обґрунтоване поєднання традиційних, активних та інтерактивних технологій; цифровий освітній простір закладу фахової передвищої та вищої освіти як керована і корегована педагогічна система проєктно-технологічного типу.

Особистий внесок автора в працях, опублікованих у співавторстві, автору дисертації належать: у статті у співавторстві з Н. Мачинською – розглянуто та проаналізовано особливості дистанційного навчання у закладах вищої освіти, зокрема освоєння студентами навчального контенту за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, у статті у співавторстві з О. Галюкою – визначено сутність та зміст понять «неперервна освіта», «наступність», з'ясовано, що значення принципів наступності та безперервності освіти для ефективності результатів професійної підготовки фахівців, представлено модель наступності здобуття освіти, визначено можливості ступеневої професійної підготовки фахівців у навчальному комплексі «коледж-університет».

Особистим авторським внеском у навчальному посібнику «Практикум з фармацевтичної хімії. Навчальний посібник» (2024) (співавтори Мартяк Р. Л., Обушак М. Д.) є організація і методика проведення лабораторних робіт «Фізичні та фізико-хімічні методи дослідження лікарських речовин.

Визначення фізичних та хімічних властивостей і констант лікарських препаратів» (с. 8–21).

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Основні результати досліджень Дзіковської М. І. широко обґрунтовані, оскільки вони отримані в результаті складної аналітичної та експериментальної роботи. Дослідно-експериментальна робота підтверджує достовірність отриманих результатів, оскільки здійснювалась упродовж 2017-2024 рр. на базі Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 3356-Н від 29.12.2023 р.), Державного вищого навчального закладу Національний лісотехнічний університет України (довідка про впровадження № 01-151 від 17.03.2023 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка про впровадження № 03-24/03/788 від 03.04.2023 р.) та закладу фахової передвищої освіти – Відокремленого структурного підрозділу «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка» (довідка про впровадження № 4/1 від 12.01.2024 р.).

Достовірність й об'єктивність результатів дослідження перевірялася за допомогою статистичних методів оцінки експериментальних даних. Перевірка ефективності експериментального дослідження проводилася з використанням коефіцієнту ефективності (К), встановлене значення якого підтвердило доцільність реалізації моделі формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет». Одержане значення коефіцієнту ефективності формування фахових компетентностей у студентів контрольних й експериментальних груп потребувало подальшої статистичної обробки за допомогою непараметричного критерію χ^2 .

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що дисертанткою вперше визначено: сутність ключових понять («наступність», «неперервність», «фахові компетентності» та ін.), розкрито закономірності процесу формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей в сучасних реаліях неперервної освіти; сформульовано загальну концепцію педагогічної системи формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей як сукупності ідей, наукових підходів і принципів, що встановлюють основні вимоги до організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти; визначено критерії, рівні та показники сформованості фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет» з наступним їх об'єднанням в інтегральний критерій «сформованість фахових компетентностей у галузі хімії»; розроблено й експериментально перевірено модель формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет», яка

представлена чотирма взаємопов'язаними блоками: цільовим, змістовим, діяльнісно-технологічним, результативно-діагностичним.

Подальшого розвитку набули способи структурування й узгодження змісту неперервної підготовки майбутніх фахівців хімічних спеціальностей, шляхи ефективного застосування традиційних й інноваційних технологій професійного навчання та механізми створення цифрового освітнього середовища у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

1. Дзіковська М. Проблема професійної підготовки фахівців у педагогічній теорії. *Молодь і ринок*. 2019. № 2(169). С. 161–165. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.163125>

2. Dzikovska M. Coaching as the pedagogical technology in professional training of future specialists. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. 2019. No. 3. P. 45–50. URL: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.3.4550>

3. Дзіковська М.І. Хімічний експеримент – невід'ємна частина професійної підготовки фахівців-хіміків в коледжі. *Вісник Львівського національного університету*. Серія педагогічна. 2019. Вип. 34. С. 63–71. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/10574>

4. Галюка О., Дзіковська М. Соціальна мобільність педагога в умовах наступності професійної підготовки: теоретико-практичний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. Вип. 35. Том 2. С. 210-215 URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/35_2021/part_2/35.pdf 0,46 д.а. (Особистий внесок здобувача: 0,23 д.а., визначено сутність та зміст понять «неперервна освіта», «наступність», з'ясовано значення принципів наступності та безперервності освіти для ефективності результатів професійної підготовки фахівців, представлено модель наступності здобуття освіти, визначено можливості ступеневої професійної підготовки фахівців у навчальному комплексі «коледж-університет»).

5. Дзіковська М., Модель формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж-університет». *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: педагогічні науки. 2023. №2 (33). С. 109-125 URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/1376/1305>

6. Дзіковська М.І. Експериментальна перевірка моделі формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у систему «коледж-університет». *Вісник Львівського національного університету*. Серія педагогічна. 2023. Вип. 38. С.81-

96. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11856>

7. Machynska N., Dzikovska M. Challenges to manage the educational process in the hei during the pandemic. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Vol. 12, 1Sup2. P. 92–99. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.1sup2/251> 0,37 д.а. (Особистий внесок здобувача – 0,18 д.а., розглянуто та проаналізовано особливості дистанційного навчання у закладах вищої освіти, зокрема освоєння студентами навчального контенту за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій).

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Дзіковська М. І. Організація практичної підготовки майбутніх фахівців природничих спеціальностей у коледжі. Молодий вчений. 2018. №3. С. 84-89. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/20.pdf>

2. Дзіковська М. І. Інтегровані заняття – новітня форма організації професійної підготовки фахівців природничих спеціальностей в умовах коледжу. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференція її: «Проблеми та перспективи розвитку освіти» (м. Одеса, 22-23.06.2018 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. С.14-17.

3. Дзіковська М. І. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців природничих спеціальностей в умовах коледжу. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців у контексті сучасних освітніх реформ» (м. Львів, 06-07.12.2018 р.). Львів: Растр-7, 2018. С.37-38.

4. Дзіковська М. І. Зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців природничих спеціальностей у закладах вищої освіти. Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти» (м. Львів, 05.02.2019 р.). Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. Вип. 4. С.73-75.

5. Дзіковська М. І. Формування хімічної складової професійної компетентності у майбутніх екологів засобами Інноваційних технологій. Матеріали всеукраїнської інтернет – конференції «Розвиток вищої освіти в Україні: виклики ХХІ століття» (м. Івано-Франківськ, 7.03.2019 р.).

6. Дзіковська М. І. Застосування кейс-технологій на заняттях у закладах вищої освіти як сучасна інновація. Матеріали V Всеукраїнської науково-конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу» (м. Харків, 27.03.2019 р.). Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. С.78-79.

7. Дзіковська М. І., Жак О. В. Вплив зовнішніх стейкхолдерів на формування фахових компетенцій бакалавра хімії. Тези доповідей V Науково-методичної конференції «Сучасні тенденції навчання хімії», (м. Львів 29.03.2019 р.). Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. С.35.

8. Дзіковська М. І. Якість професійної підготовки фахівців закладів вищої освіти у соціокультурному вимірі. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професіоналізму сучасного педагога в

постнекласичній парадигмі» (м. Черкаси, 9-10.04.2019 р.). Черкаси: Видавець Гордієнко Є.І., 2019. С.66-67.

9. Дзіковська М. І. Критерії сформованості професійної компетентності фахівців природничих спеціальностей. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Технології професійної підготовки фахівців у сучасному освітньому просторі», (м. Чернівці, 17 травня, 2019 р.). Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. С.33-36.

10. Дзіковська М. І. Впровадження методики змішаного навчання у закладах вищої освіти. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи», (м. Запоріжжя, 16-17.05.2019 р.). Запоріжжя: Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. 2019. Вип. 4 (36)/2019. URL: https://zoippo.zp.ua/pages/publications/el_gurnal/pages/vip36.html

11. Дзіковська М. І. Мотивація як індикатор успішного навчання. Тези доповідей міжнародної наукової конференції «Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий і вітчизняний вимір» (м. Львів, 24-25.10.2019 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С.91-92.

12. Дзіковська М. І. Роль самостійної роботи студентів-хіміків у процесі формування професійної компетентності. Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти» (м. Львів, 07.02.2020 р.). Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. Вип. 5. С.56-57.

13. Дзіковська М. І. Наступність у професійній підготовці фахівців хімічного профілю у навчальному комплексі «коледж-університет. Тези доповідей VI Науково-методичної конференції «Сучасні тенденції навчання хімії» (м. Львів 27.03.2020 р.). Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С.23.

14. Дзіковська М. І. Дистанційне навчання в коледжі під час пандемії: виклики та переваги. Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25–26 червня 2021 року). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С.37-38.

15. Дзіковська М. І. Формування фахових компетенцій студентів зі спеціальності 102 Хімія в умовах неперервної вищої освіти. Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти» (м. Львів, 08-09.02.2023 р.). Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. Вип. 8. С.76-79.

16. Мартяк Р. Л., Дзіковська М. І., Обушак М. Д. Практикум з фармацевтичної хімії. Навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 108 с.

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Матеріали дослідження Дзіковської М. І. можуть бути використані під час викладання освітніх компонентів нормативного та вибіркового циклу професійної та практичної підготовки початкового (короткого циклу) та першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 102 Хімія, а також в умовах проходження студентами різних видів практик.

Особливою цінністю є запропоновані методичні рекомендації щодо шляхів реалізації наступності формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет».

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблена модель формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет» може бути використана з метою підвищення ефективності процесу професійної підготовки сучасної генерації фахівців для хімічної галузі. Використання критеріального апарату дослідження дозволяє здійснювати моніторинг рівнів сформованості фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей. Вдосконалені освітньо-професійні програми спеціальності 102 Хімія та робочі програми навчальних дисциплін («Неорганічна хімія», «Органічна хімія» та ін.), побудовані на основі модульного й інтеграційного підходів, здійснюють комплексний вплив на особистісні та професійні якості майбутніх фахівців-хіміків; по-четверте, запропоновані методичні рекомендації сприятимуть реалізації наступності формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет».

Матеріали дослідження можна використовувати в освітньому процесі закладів фахової передвищої і вищої освіти, в яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців для хімічної галузі.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 11 від 23.04.2024 року). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Загальний висновок про відповідність роботи вимогам та підсумок по публікаціях.

На основі вищесказаного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Наступність формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет» відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759), та п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502)

2. Дисертація відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка».

3. Наукові праці Дзіковської Марії Ігорівни, опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають пунктам 8-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

4. Дисертація «Наступність формування фахових компетентностей студентів хімічних спеціальностей у системі «коледж – університет» Дзіковської Марії Ігорівни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні наукового семінару,
завідувач кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи,
доктор педагогічних наук, професор

« 25 » 04 2024 року

Олена КВАС

Підпис проф. Олени КВАС засвідчую.
Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА